

تحلیلی بر نقش قومیت (اکراد) در سازمان میادین شهرداری تهران با توجه به تحولات خاورمیانه (با تاکید بر واگرایی و امنیت غذایی)

ناصر عسگری^۱

دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

عزت اله عزتی

دانشیار جغرافیای سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

عبدالرضا فرجی راد

دانشیار جغرافیای سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۵/۱۸

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۲/۱۹

چکیده

بررسی جایگاه و اهمیت سازمان میادین شهرداری تهران با عرضه روزانه بیش از ۲۰۰۰ تن مواد غذایی به ۵۰۰ هزار مشتری به عنوان بزرگترین شبکه عرضه محصولات کشاورزی و مواد غذایی و متولی مایحتاج اساسی مردم تهران با بکارگیری اقوام (اکراد) با پیشینه سیاسی با توجه به تحولات خاورمیانه و خط مشی‌های خشونت آمیز مانند تروریسم و تهدیدهای بیولوژیکی و غذایی، امری ضروری به نظر می‌رسد. این پژوهش با روشی توصیفی-تحلیلی بوده و گردآوری داده‌ها نیز بر مبنای روش کتابخانه‌ای و اینترنتی می‌باشد. هدف این پژوهش بررسی اهمیت سازمان میادین و نقش فراوانی اکراد در آن با آگاهی از تحولات منطقه می‌باشد، با این فرض که این فراوانی، بدون توجه به شاخص‌هایی مانند پیشینه‌های سیاسی (حزب کومله، حزب دموکرات، پژاک)، عدم تجانس فرهنگی، محرومیت‌های اقتصادی، بحران‌های قومی، سیاست‌های چالش برانگیز کشورهای خاور میانه، تحریک اقوام و تهدید از سوی دشمنان منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای جهت استقلال طلبی و واگرایی، بی برنامه‌گی و رفتارهای سلیقه‌ای داخلی، در کنار اهمیت ژئوپلیتیکی کشور و... نیازمند بازنگری می‌باشد. چرا که می‌تواند تمامیت ارضی، انسجام و امنیت ملی را مورد هدف قرار دهد. اگرچه این اقوام در طول تاریخ با تکیه بر عناصر پایدار همگرایی قومی، حافظ مرزها و تداوم دهنده‌ی هویت کشور بوده است. بنابراین تدوین یک استراتژی راهبردی و توجه به عوامل اجتماعی-فرهنگی و اشتراکات قومی، توسعه منطقه و تلاش جهت فقرزدایی در کنار راهکارهای سیاسی و امنیتی کارگشا خواهد بود.

واژگان کلیدی: قومیت، تهدید، خاورمیانه، سازمان میادین، اکراد، امنیت

مقدمه

بکارگیری سازمان میادین از نیروهای قومی (اکراد) جهت ارائه خدمات با توجه به تحولات منطقه و وجود اختلافات مرزی و درگیری‌های قومی - مذهبی قابل بررسی است و مدیریت و بازننگری بر تمرکز و حضور این تعداد از نیروهای قومی تاثیرگذار به لحاظ جمعیتی، جغرافیایی و مذهبی در پهنه گسترده شهر تهران به جهت حساسیت امنیتی و فضای ناامن خاورمیانه، ضروری به نظر می‌رسد و پژوهش حاضر نیز جهت شناساندن اهمیت تاکید و الزام این تجدید نظر و بازبینی در بکارگیری نیروهای قومی (اکراد) و جلوگیری از هرگونه تهدیدات احتمالی می‌باشد. بر این اساس، سؤال تحقیق پیش می‌آید: آیا واگذاری بخش وسیعی از غرفه های عرضه محصولات کشاورزی و غذایی سازمان میادین شهرداری تهران در دست قومیتی خاص (اکراد)، تهدیدی برای امنیت این کلان شهر چند میلیون نفری تلقی نمی‌شود؟ بر مبنای پرسش تحقیق، فرضیات پژوهش به نظر می‌رسد که با توجه به نقش کلیدی سازمان میادین در تأمین مواد غذایی مصرفی شهروندان تهرانی و عرضه روز افزون آن در تهران، به نظر می‌رسد که بکارگیری کارگران اکراد با توجه به جمعیت تقریبی ۷ تا ۹ میلیون نفری این قوم که ۱۲ تا ۱۵ درصد جمعیت ایران را تشکیل داده و به عنوان دومین قومیت بزرگ ایران پس از ترک‌ها می‌باشند در کنار موقعیت ژئوپلیتیکی، ماهیت نظام سیاسی ایران و تهدیدات پیوسته داخلی و خارجی، فتنه انگیزی دشمنان در انسجام و یکپارچگی اقوام، تهدیدی برای امنیت تلقی می‌شود. بنابراین بررسی چالش‌های امنیتی و ارائه راهبردهای مناسب برای مقابله با آن و شناخت تهدیدات بالقوه، امری حیاتی به نظر می‌رسد. زیرا وجود یک جامعه همگون و منسجم قومی از نقاط قوت و بالا برنده‌ی وزن ژئوپلیتیک هر کشوری بوده و نه تنها یک تهدید تلقی نمی‌شود بلکه فرصتی برای جامعه کشور به حساب می‌آید. اما عدم نگاه مثبت و ایجاد رابطه یک سویه و عدم مشارکت دادن آنها در قدرت سیاسی و دیگر فرصت‌های حکومتی با فرض تهدید، نتیجه‌ای جز بحران در پی نخواهد داشت و باعث کاهش وزن ژئوپلیتیک و اقتدار ملی و نیز واگرایی خواهد شد. زیرا بکارگیری راهکارهای قهریه و اعمال سیاست‌های نادرست با توجه به ناهمگونی قومی ایران در کنار وجود اختلافات قومی و مذهبی تمامیت ارضی و حتی مشروعیت حاکمیت را مورد تهدید قرار می‌دهد. بنابراین تقویت کارکرد فرهنگی - اجتماعی اقوام در قالب توانمند سازی، فرصت سازی، نظارت و هدایت بر فعالیت آنها، شناسایی نقاط تهدیدزا و چالش برانگیز، توجه به قومیت به عنوان یک فرصت، فراهم کردن شرایط مشارکت آنها در فعالیت‌های سیاسی و اقتصادی و غیره می‌تواند چارچوب مناسبی برای تحقق اتحاد ملی و ضریب امنیتی برای منافع ملی به شمار آید.

تعاریف عملیاتی مفاهیم

الف: قومیت

جمعیت انسانی مشخص با یک افسانه اجداد مشترک، خاطرات مشترک، عناصر فرهنگی پیوند با یک سرزمین تاریخی با وطن و میزانی از حس منافع و مسئولیت است (Ayubi, 1998: 17).

د: امنیت ملی: وامنیت ملی شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی است و اصولاً جزء مسئولیت‌های ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج نسبت به بقای رژیم‌ها نظام شهروندی و شیوهی زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (Assarian nejad, 2007: 32).

هـ: شکاف قومی

تقابلی که گذرا نبوده و برخاسته از متن جامعه می‌باشد و تمایل به انجماد داشته و برای سالیان متمادی در یک جامعه می‌ماند و منشاء آن غالباً رویدادهای مهم و حوادث تاریخی یک جامعه چون انقلاب یا نوسازی و... است و می‌تواند ضریب امنیت ملی را معلق سازد (Bani Hashemi, 2002: 82).

سازمان میادین

سازمان میادین در سال ۱۳۵۸ به منظور ایجاد تسهیلات لازم در امر تهیه و توزیع ارزاق عمومی و برقراری نظام تولید به مصرف و جلوگیری از گرانی و احتکار ارزاق عمومی و حفظ و ارتقاء امنیت غذایی شهر تهران، اشتغال زایی، ارتقاء سطح کیفی زندگی، کاهش هزینه مصرف‌کنندگان در تأمین مواد غذایی، ایجاد یک بازار عادلانه و محیطی رقابتی برای تجارت عمده محصولات، افزایش کارایی و بهره‌وری در تولید، کاهش ضایعات، دسترسی به مواد غذایی که تهدیدی برای سلامت افراد نباشد، ایجاد ارتباط مستقیم بین تولیدکنندگان و شهروندان، کاهش واسطه‌گیری و دلالی در خصوص محصولات کشاورزی و کالاهای اساسی، تأسیس گردید. (Portable sazeman mayadin shardari Tehran.2015).

سازمان میادین و امنیت مواد غذایی

سازمان میادین میوه و تره بار شهرداری تهران در سال 1358 شهرداری تهران، با دید حمایتی از تولیدکنندگان و به منظور حذف واسطه‌ها و با هدف ایجاد تسهیلات لازم در امر تهیه و توزیع میوه و تره بار و فرآورد ههای کشاورزی در جهت حمایت از تولید کنندگان بوده تا خریداران بتوانند در حداقل زمان با دسترسی آسان نسبت به تهیه مایحتاج خود اقدام نمایند. با توجه به افزایش روز افزون نرخ شهرنشینی، یکی از مهم‌ترین احتیاجات روزمره، تأمین مایحتاج و امنیت غذایی فزاینده‌ی برای مردم ساکن در این مناطق شهری می‌باشد. مسلماً فراهم کردن مواد غذایی مورد نیاز به گونه‌ای بهداشتی، سالم، سریع و با کمترین هدر رفت همواره مورد توجه بوده است. حجم بالای ورودی و توزیع میوه و تره‌بار در شهر تهران و نیاز به برنامه‌ریزی برای تولید محصولات کشاورزی، ایجاد سیستم‌های پیشرفته بازار رسانی مستقیم، نگهداری مازاد تولیدات و توسعه بخش خدمات مرتبط با آن، توان اشتغال‌زایی، راهبردی بودن برخی از محصولات و از سوی دیگر نقش گروه‌های اجرایی در عرضه مستقیم کالا به مردم در امنیت غذایی و اقتصاد ملی دارای اهمیت فراوانی می‌باشد. از آنجائیکه سازمان میادین به عنوان یکی از زیرساخت‌های اصلی و ابزاری‌های کارآمد در تأمین و عرضه‌ی مواد غذایی بشمار می‌رود.

این امنیت غذایی یکی از مهمترین اهداف و برنامه‌های دراز مدت تلقی می‌شود. زیرا سازمان میادین به عنوان یک شبکه گسترده توزیع محصولات کشاورزی با هدف تعدیل، تثبیت و تنظیم بازار محصولات کشاورزی با امکان دسترسی آسانتر، ارزان و سریع‌تر تحت نظر شهرداری‌ها شکل گرفته است که امروزه به عنوان یکی از بازیگران

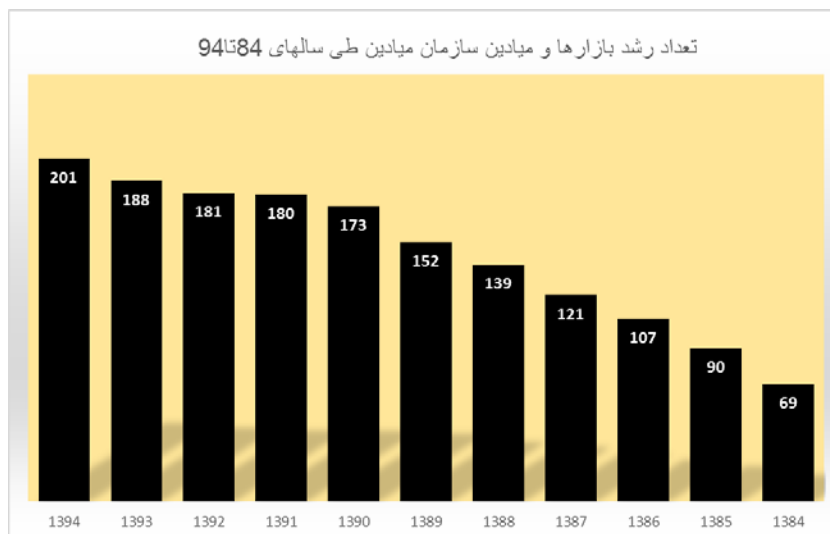
فعال، نقش برجسته‌ای در تأمین و عرضه نیازهای غذایی در راستای تحقق امنیت غذایی بر عهده دارد. بطوری که بیش از ۳۰ درصد از شهروندان نیازهای میوه و سبزیجات را از این مراکز تهیه می‌کنند. در این میان یکی از نگرانی‌های مهم در بحث امنیت، وابستگی جامعه شهری تهران در دریافت خدمات سازمان میادین می‌باشد که در ساختار تشکیلاتی خود از تمرکز نیروهای قومی برخوردار بوده که این گروه‌های با میزان اثر گذاری خود در تغذیه‌ی شهروندان و عرضه محصولات سازمان در قالب نیروهای کاری می‌تواند در بحث امنیتی به عنوان یکی از تهدیدات بالقوه در زمان های بحرانی قلمداد شود (www.hawzah.net).

از آنجائیکه غذا دارای نقش حیاتی در جامعه انسانی بوده و بخشی از زندگی روزمره جامعه انسانی را تشکیل می‌دهد و تهدیدهای بیوتروورستی در منابع غذایی، با توجه به نابسامانی‌های سیاسی منطقه خاورمیانه موضوعی است که نیازمند ارزیابی، تجزیه و تحلیل می‌باشد. زیرا اگر سلامت غذایی با عوامل شیمیایی و یا بیولوژیکی دچار مخاطره گردند، نتایج مستقیمی از قبیل افزایش مرگ و میریا نتایج غیرمستقیمی از قبیل تغذیه ناکافی و گرسنگی را در پی خواهد داشت. بنابراین اهمیت این سازمان زمانی بیشتر نمود پیدا می‌کند که به ویژگی‌های آن آگاه بود. این سازمان به عنوان بزرگترین شبکه عرضه محصولات کشاورزی و مواد غذایی در کشور در سال ۹۴ با ۲۰۰ میدان و بازار و مراجعه روزانه حدود ۵۰۰ هزار نفر در عرضه محصولات و کالاهای اساسی فعالیت داشته و از ۶۰۰۰ تن محصول وارده به تهران ۲۰۰۰ تن آن در سطح میادین میوه و تره‌بار شهر تهران عرضه می‌شود. زیرا شهروندان تهرانی روزانه بین ۸۰۰ تا ۱۰۰۰ تن میوه مصرف می‌کنند (sobheqazvin.ir).

۲۵ درصد از شهروندان تهرانی بخش عمده و ۶۰٪ آنان بخشی از نیازهای اساسی خود را از میادین و بازارهای این سازمان تأمین می‌کنند چرا که این سازمان روزانه با عرضه حدوداً ۸۱۰ تن میوه، ۷۰۰ تن صیفی، ۱۵۰ تن سبزی، بیست تن حبوبات و غلات، ۶۳ تن مرغ، ۱۷ تن تخم مرغ، ۲۰ تن گوشت قرمز، ۷۳ تن مواد لبنی در حدود ۶ درصد از مراکز عرضه میوه و سبزی و ۶ درصد از مراکز عرضه محصولات پروتئینی در شهر تهران را در اختیار داشته و توانسته است ۳۰ درصد از نیاز میوه و سبزی شهروندان و ۱۹ درصد محصولات پروتئینی آنان را تأمین نماید.

۵۱ درصد غرفه‌های موجود در سطح بازارهای تره بار در مناطق شهرداری تهران در قالب عرضه میوه و تره بار و گوشت و پروتئین بوده و محصولات خشکبار سومین سهم برخوردار در بین این بازارها را دارا می‌باشند (Irannejad Parizi Azizkhani, 2008). بنابراین تأمین مواد غذایی به عنوان مهمترین نیاز اصلی ساکنین شهر، به عنوان محور فعالیت‌ها در بستر ساختار اقتصادی شهر به همراه نیاز مبرم شهروندان در راستای تداوم رفاه و آسایش آن شهر محسوب می‌شود. بنابراین با توجه به اهمیت این موضوع پیامدهای سیاسی از هر فعالیت بیوتروورستی شامل، منابع غذایی آلوده است که می‌تواند منجر به ناسازگاری جامعه و کاهش اعتماد مردم به دولت‌ها گردد و پیامدهای بالقوه عمیقی براقتصاد می‌گذارد (Allahyari, 2009: 75).

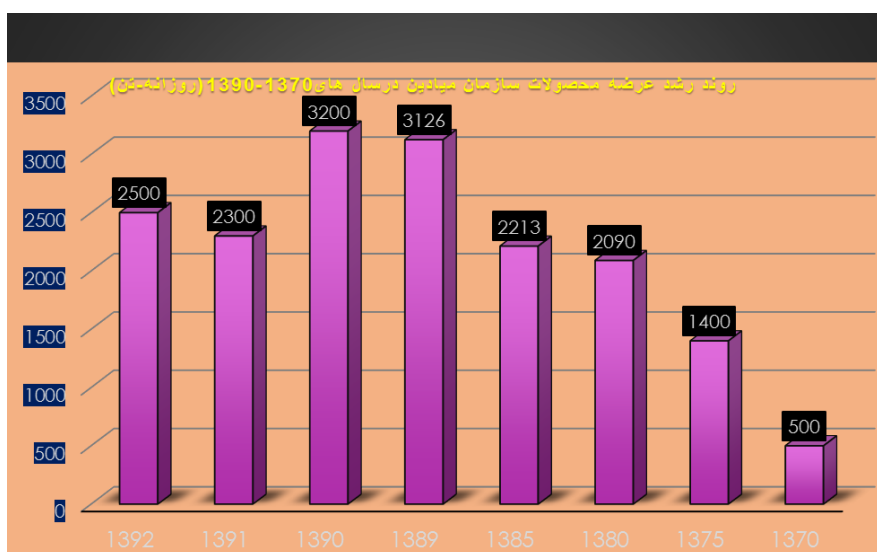
روند احداث و توسعه بازار و میدان در سازمان میادین میوه و تره بار شهرداری تهران

نمودار شماره ۱: روند رشد و توسعه سازمان میادین شهرداری تهران

Source: Portable sazeman mayadin va mive va tarehbar shardari Tehran, 2015

ایجاد و گسترش بسترهای تأمین نیازهای زنجیره غذایی شهروندان از مهمترین دغدغه‌های برنامه‌ریزی شهری می‌باشد که با رشد روز افزون مراجعات شهروندان به میادین و بازارهای محله‌ای میوه و تره بار، توسعه کمی و کیفی این بازارها نیز مد نظر قرار گرفته است و این امر باعث رشد سطح کیفی خدمات رسانی به شهروندان می‌شود از این رو می‌توان به توسعه میادین بازارهای میوه و تره بار به عنوان یکی از بهترین گزینه‌های تأمین امنیت غذایی شهروندان نگریست و این در حالی است که روند توسعه این بازارها به جهت استقبال مردم از رو به رشد بوده به گونه‌ای که تعداد این میادین از ۴۴ فقره در سال ۱۹۹۴ به ۱۹۱ میدان در سال ۹۴ رسید که این تعداد با بکارگیری و اشتغال زایی بیش از ۷۰۰۰ هزار نفر کارگشاغل درغرف، ۴۳۰ نفر پرسنل نظارتی و نیروهای خدمات، درحال ارائه خدمات به شهروندان تهرانی بوده و فعالیت می‌کنند و در برنامه پنج ساله دوم، یعنی تا سال ۱۳۹۷ نیز ۲۴۰ بازار پیش بینی شده است (Irannejad Parizi & Azizkhani, 2008).

نمودار شماره ۲: میزان عرضه محصولات غذایی سازمان میادین بین سالهای ۱۳۷۰-۱۳۹۰

Source: Portable sazeman mayadin va mive va tarehbar shardari Tehran, 2015

جدول شماره ۱: عملکرد سازمان میادین میوه و تره بار و فرآورده‌های کشاورزی، سال ۱۳۹۳

ردیف	عنوان	واحد	۱۳۹۲
۱	تعداد کل میادین و بازارهای تابعه	تعداد	۱۸۹
۲	کل غرفه‌ها، کیوسک‌ها و جایگاه‌ها	واحد	۲۸۹۷
۳	متوسط روزانه محصول عرضه شده	تن	۱۸۵۳
۴	متوسط تعداد کل مراجعان	هزار خانوار در روز	۴۱۷
۵	سرانه خرید روزانه	خانوار کیلو	۴/۴

Source: Portable sazeman mayadin va mive va tarehbar shardari Tehran, 2015

کارگران میادین میوه و تره بار

سازمان میادین میوه و تره بار امروزه مجموعاً با ۲۰۰ میدان و بازار میوه و تره بار با بکارگیری و اشتغال زایی بیش از ۷۰۰۰ هزار نفر کارگرساغل درغرفه‌ی خود درحال ارائه خدمات به شهروندان تهرانی می‌باشد. این درحالیست که با روند افزایش مجموعه بازارهای سازمان بر تعداد نیروهای کار در بازارها جهت ارائه خدمات به شهروندان نیز افزوده می‌شود در این میان علاوه بر درک جایگاه و اهمیت سازمان در ارائه خدمات با رویکرد درست و تاثیر بی بدیل آن در بعد اقتصادی و امنیتی و سلامت غذایی آنچه که باید مورد توجه خاص قرار گیرد وضعیت و نقش نیروهای کارگری به عنوان سربازان خط مقدم سازمان می‌باشد. زیرا کارگران میادین میوه و تره بار از جمله گروه‌های شهری آسیب پذیر هستند که به دلایل مختلف از جمله مسائل مربوط به درآمد و معیشت از برخی مناطق و استان‌های کشور به شهر تهران مهاجرت کرده و در تهران مشغول بکار شدند. عدم تعلق به محیط شهری و هنجارهای آن، احساس محرومیت نسبی و بیگانگی از کار، احساس حاشیه‌ای بودن و وجود فشارهای روحی و جسمی، درآمد پایین و دستمزد کم، دوری از خانواده، نبود اوقات فراغت، نبود صنف و یا سندیکای کارگری، برخوردهای تحقیرآمیز شهروندان و مشتریان، تغذیه نامناسب و همچنین در معرض برخی از آسیب‌های اجتماعی بودن از جمله ویژگی‌های مشترک این گروه‌ها بوده و با مشکلات بزرگی مواجه می‌باشد. بی گمان عدم درک این واقعیت‌ها زمینه ساز بسیاری از حوادث احتمالی در شرایط خاص خواهد بود که می‌تواند علاوه بر خطر ساز بودن در قالب سلامت شهری، آسیب‌های اجتماعی، نابرابری‌های شدید اجتماعی و اقتصادی، تهدیدهای اجتماعی و سیاسی را نیز با تاکید بر مطالبات قومی به دنبال داشته باشد. با این حال کارگران تره بار، با ارائه خدمات خود به شهروندان موجب بالا رفتن کیفیت خدمات و در نهایت رضایتمندی شهروندان از عملکرد سازمان میادین شهرداری منجر شده است. افزایش روزافزون جمعیت کارگری در تهران از سوی برخی از اقوام خصوصاً اکراد علی رغم میل باطنی نتیجه نبود بسیاری از امکانات اولیه درجغرافیای مبدأ مهاجرت می‌باشد. پدیده‌ای که امروزه، مسئله‌ای جدی در بسیاری از عرصه‌های حیات اجتماعی است که یکی از مهم‌ترین انواع آن، مهاجرت از مناطق حاشیه‌ای و فقیرنشین به سمت کلان شهرهاست که عمدتاً با مسائل شهرنشینی نامتوازن و تباهی فزاینده شهری همراه است چنین روندی در بلند مدت، دست خوش تحولاتی منفی و آسیب‌های اجتماعی متعدد است، بطوری که گاهی آلودگی و شدت انحطاط در بخش‌هایی از آن وصف ناپذیر است. چنین کلان شهرهایی به سرعت تبدیل به عرصه‌ی نابرابری‌های شدید اجتماعی و اقتصادی می‌شود و تفکیک مناطق و محلات آن بر اساس رتبه بندی بر اساس جایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد تبدیل به یک رویه معمول می‌گردد (Mukherjee, 2011).

شهر تهران با پذیرش این مهاجرت‌ها می‌تواند کانون ترس، ناامنی و انواع مسائل و آسیب‌های اجتماعی مبدل شود و کنترل آن از توان مدیریت شهری خارج شود زیرا مهاجرت‌های کارگری نمود عینی نابرابری اجتماعی و پیامد توزیع ناعادلانه امکانات و فرصت‌ها، همچنین توسعه ناهماهنگ و نامتوازن می‌باشد. اکثر افراد به دلایل و انگیزه‌های اقتصادی تصمیم به مهاجرت گرفته و دلیل اصلی آن‌ها چشم اندازی بهتر در اقتصاد شهری است و مهاجرت پاسخی منطقی به شرایط اقتصادی است.

حضور کارگران مهاجر به معنای پاسخ به هنجار آن‌ها به شرایط نابرابر اقتصادی-اجتماعی می‌باشد. یکی از مهمترین ابعاد مهاجرت‌های شهری، مهاجرت نیروهای کارگری است که در بخش‌های عمدتاً غیر رسمی، غیراستاندارد و گاه غیرقانونی مشغول به فعالیت شده و معمولاً به صورت گروه‌های پرجمعیت زندگی می‌کنند. از مصادیق مهم این گروه‌ها می‌توان به کارگران میادین میوه و تره بار اشاره کرد. عدم امنیت شغلی و شرایط ناپایدار فعالیت موجب می‌شود که آنها به منظور کسب درآمد بیشتر و تلاش در جهت فراهم آوردن حداقل پس انداز برای خانواده خود که معمولاً به دور از آنها زندگی می‌کنند، تن به کارهای بسیار خطرناک و سخت بدهند.

به لحاظ عدم برخورداری از تغذیه، بهداشت و مسکن مناسب نیز از نظر جسمی و روانی بسیار آسیب پذیر بوده و به دلیل بروز بیماری‌های مزمن و عدم درمان به موقع، از ضریب سلامت بسیار پایینی برخوردار می‌شوند (moshfegh, 2007). این در حالی است که در میان این کارگران، مسئله شبکه اجتماعی و فرهنگی قومیتی زیادی وجود دارد. زیرا اغلب این کارگران را اکراد تشکیل می‌دهند که عموماً با هم هم‌شهری و یا خویشاوند هستند که در نتیجه مهاجرت به شهر تهران وارد شده‌اند لذا درک عمیق این موضوع حیاتی به نظر می‌رسد.

جدول شماره ۲: تعداد کارگران غرف سازمان میادین در سال ۹۴

ماه‌های سال	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند	مجموع کل
	۴۳۳۲	۴۵۳۵	۵۰۱۲	۵۱۱۴	۵۵۵۰	۵۹۰	۵۳۳۸	۴۹۰۰	۵۱۷۷	۴۸۸۷	۴۹۲۰	۵۱۱۲	۶۰۱۲۴

Source: Portable sazeman mayadin va mive va tarehbar shardari Tehran, 2015

اگرچه مهاجرت در نگاهی کلی امری مثبت بوده و برای تبادل فرهنگی، رشد علمی و ... امری مهم و ضروری می‌باشد. اما آنچه نگران کننده است؛ مهاجرت فزاینده‌ای است که علی‌رغم میل باطنی مهاجران و به دلیل نبود رفاه، فقر، عدم دستیابی به امکانات علمی گسترده و فناوری‌های نوین و ... صورت می‌گیرد؛ و نیز نوع دیگری از مهاجرت-هایی است که آگاهانه اما بر اساس اطلاعاتی نادرست و به دنبال رسیدن به اهدافی واهی مطابق میل خود مهاجران صورت می‌گیرد. هم اکنون بخش عظیمی از مردم کشور به دلیل چنین عواملی اقدام به مهاجرت به کلان شهرهای کشور خصوصاً تهران و حتی کشورهای دیگر می‌کنند (Ahmadpur va digaran, 2011). که مهمترین علل این مهاجرت‌ها در کشور عبارتند از: ۱- پیروی از خانوار ۲- اشتغال ۳- خدمت نظام وظیفه ۴- تحصیل: ۵- انتقال شغلی می‌باشد به گونه‌ای که حجم مهاجرت‌های داخلی طی سال‌های ۸۵-۱۳۷۵ حدود ۱۲ میلیون مهاجرت در کشور صورت گرفته است که حدود ۲ درصد آن از خارج از کشور و باقیمانده در داخل کشور جابجا شده‌اند که حدود ۴۰/۵ درصد را مهاجرت‌های بین استانی تشکیل می‌دهند که استان تهران بیشترین سهم را در جذب مهاجران داشته

است. مقصد بیش از ۳۰ درصد از کل مهاجران کشور طی سال‌های ۸۵-۷۵ استان تهران و عموماً کلانشهر تهران و شهرهای اقماری آن بوده است (fararu.com). که در این میان مهاجرت‌گردها به تهران بدلیل بیکاری، فقر، شرایط اقلیمی و آب و هوایی، دوری از امکانات تفریحی و رفاهی، کمبود امکانات پزشکی، نبود امکانات کافی برای رشد علمی و... افزایش چشمگیری داشته است. نتیجه این مهم دربررسی شناخت وضعیت کارگران قومی در میداین تره باردر منطقه ۵ شهرداری تهران به عنوان یک پایلوت و جغرافیای میدانی به چشم می‌خورد.

منطقه ۵ شهرداری تهران با حدود ۹۰۰ هزار جمعیت در غرب تهران واقع شده است. این منطقه جهت ارائه خدمات به شهروندان در قالب اقلام تره باردارای ۱۷ میدان تره بار محلی می‌باشد که تعداد غرفه‌های هریک از این بازارها در راستای عرضه محصولات کشاورزی و باغی و بهداشتی بطور میانگین ۵ تا ۷ غرفه می‌باشد که در هریک از این غرفه‌ها به تعداد ۱۰ نیروی کار که عموماً از مهاجرین شهرستانی خصوصاً از قومیت کرد می‌باشند مشغول بکار هستند که میانگین این شاخص قومی در منطقه ۵ برابر با ۸ نفر کرد می‌باشند.

جدول شماره ۳. وضعیت کارگران قومی در غرف بازارهای تره بار سازمان میداین در منطقه پنج شهرداری تهران

موضوع	نواحی							جمع
	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	
تعداد تره بار	۲	۲	۱	۳	۲	۱۲ کانکس	۳	۱۷
	۱ کانکس							
تعداد کل غرف	۵۰	۲۵	۲۲	۴۱	۳۲	۴۵	۷۳	۲۸۸
تعداد غرف عرضه میوه	۸	۷	۸	۱۳	۶	۱۰	۳۵	۲۴۹۵
تعداد کارگران میداین	۴۰	۶۰	۱۲۰	۱۲۳	۹۷	۱۰۰	۱۰۰	۶۴۰
قومیت کارگران (تقریبی)	فارس	ترک-کرد	فارس-کرد	کرد	کرد-لر	کرد	کرد-فارس	
تعداد مشتریان (تقریبی)	۱۷۰۰	۱۵۰۰	۱۰۰۰	۱۳۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۱۸۰۰	۱۰۳۰۰

Source:tahghigh mydani-2015

جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک اقوام ایرانی، فرصت‌ها و تهدیدها

ایران در زمره‌ی ممالک دارای تنوع قومی محسوب می‌شود که در مناطق مختلف جغرافیایی و فرهنگی با سنت‌های فرهنگی، احساسات هویتی خاص (بر پایه‌ی مشترکات زبان، نژاد، ادبیات، محل سکونت و...) زندگی می‌کنند و هر گروه خود را از لحاظ ویژگی‌های خاص فرهنگی، از سایر اعضاء جامعه متمایز می‌دانند. کمتر از نیمی از ترکیب قومی کشور را اقوام غیرفارس تشکیل می‌دهند که عمدتاً در نوار مرزی استقرار و آرایش یافته‌اند. آذری‌ها با جمعیتی بالغ بر ۲۷ درصد کشور در شمال غربی و غرب، کردها با حدود ۱۰ درصد جمعیت کشور در غرب، بلوچ‌ها با ۲/۲ درصد جمعیت کشور در جنوب، ترکمن‌ها با ۲ درصد جمعیت کشور در شمال شرقی و طالشی با یک درصد (۵۰۰ هزار نفر جمعیت) زندگی می‌کنند (daftar tarh va barasihay Strategic, 2001). ایران در مقوله تنوع زبانی و قومی در جهان با ۲۴ درصد همانندی در رتبه شانزدهم قرار دارد (Hosseinzadeh, 2001: 46). لذا فارسی‌زبانان با بیش از ۶۰ درصد جمعیت کشور در کنار پنج قومیت عمده دیگر مانند ترک، کرد، لر، بلوچ و عرب در درون این واحد ملی دارای تأثیرات گسترده در تحولات تاریخی بوده که می‌تواند به عنوان یک فرصت مبنای پیش بینی وضعیت آینده امنیتی کشور قرار گیرد (www.tebyan-zn.ir).

نقشه شماره ۲: جغرافیای پراکندگی قوم کرد در منطقه خاورمیانه
Source: www.kurmanji.blogfa.com

قوم کرد

کردها، بعنوان سومین گروه جمعیتی ایران پس از فارس‌ها و آذری‌ها، دسته‌ای از قوم آریایی بوده که ابتدا در اطراف دریاچه‌ی وان، منطقه قفقاز و رود دجله پراکنده و به تدریج که انسجام قومی و فضایی پیدا کردند، در منطقه کردستان کنونی مستقر شدند. این قوم در غرب کشور در استان‌های کردستان، جنوب آذربایجان غربی و بخش‌هایی از استان‌های کرمانشاهان و ایلام مستقر هستند. این ناحیه بخشی از منطقه کردنشین، مشتمل بر نواحی شمالی عراق، جنوب شرقی ترکیه و شمال شرقی سوریه است. اما دستجاتی از این قوم در شمال خراسان و گروهی نیز در کشور ارمنستان به صورت اقلیت قومی به سر می‌برند. زبان کردی در قالب لهجه‌های خاصی چون «کرمانجی»، «سورانی»، «زرزا»، «گورانی» و «کلهر»، از حیث ساختار و ریشه، گروه‌های کرد را به هم پیوند داده و از عوامل یکپارچگی و تجانس این قوم به شمار می‌آید (Hafeznia, 2002).

از حیث مذهبی، کردها به دو گروه سنی شافعی و شیعه تقسیم می‌شوند. برخلاف کردهای کردستان، که اغلب اهل سنت و شافعی مذهب‌اند، کردهای منطقه کرمانشاهان و ایلام عمدتاً شیعه‌اند. در مجموع اگرچه کردها در ریشه‌های نژادی، زبانی، تاریخی و بعضی خصلت‌های فرهنگی با بخش مرکزی (ایران) دارای مشترکاتی هستند و همانندیهایی دارند، از جهات مذهبی، قومی و زبان محاوره با بخش مرکزی ایران متفاوت‌اند و در عوض با نواحی کردنشین

خارج از مرزها، به‌ویژه کشور عراق، همگونی دارند. ضریب پراکندگی کمتری نسبت به ترک‌ها دارند. این قوم زمینه مناسب‌تری برای فعال شدن گسست کرد- فارس دارد از جمله این زمینه‌ها:

- ۱- تمرکز جمعیتی در یک منطقه کوچک و مشخص
- ۲- امکانات محدود اقتصادی بهداشتی و آموزشی
- ۳- موقعیت جغرافیایی در کنار مرز دو کشور با تشابه قومی و محلی
- ۴- انزوای سیاسی حضوری کمرنگ نخبگان سیاسی اجتماعی
- ۵- ملاحظات مذهبی که اکثراً سنی مذهب می‌باشند
- ۶- ملاحظات منطقه‌ای جمعیت در شمال عراق، جنوب شرق ترکیه، شرق سوریه که در نتیجه کردستان ایران از تنش‌ها و گرایش‌های سیاسی این قومیت در منطقه تأثیر می‌پذیرد
- ۷- زبان کردی (bahrami, 1998).

منطقه‌ای که محل زندگی و موطن کردهاست، از نظر جغرافیایی به طور عمده بین چهار کشور ترکیه، عراق، ایران و سوریه تقسیم شده است. سرزمین سکونت اکراد بخش‌های گسترده‌ای از غرب و شمال غربی ایران، شرق و جنوب شرقی ترکیه، شمال و شمال شرقی عراق، و نیز شمال شرقی سوریه را شامل می‌شود که عمدتاً کوهستان‌های مرتفع با کوه‌های سر به فلک کشیده می‌باشد. مساحت منطقه به طور تقریبی به وسعت ۱۹۰۰۰۰ کیلومتر مربع می‌باشد. جمعیت کردها تقریباً ۴۵ میلیون تن برآورد شده‌است که ۵ تا ۷ میلیون تن از آنها در ایران زندگی می‌کنند. بیشتر کردهای ایران در استان‌های آذربایجان غربی، ایلام، کردستان، کرمانشاه و خراسان شمالی به سر می‌برند. از نظر سیمای عمومی این بخش از خاورمیانه، می‌توان گفت که محل تقاطع رشته کوه‌های البرز- زاگرس، توروس و قفقاز و کوهستان‌های حواشی این مناطق کردستان است. هر چند که بیشترین کردها در عمق رشته کوه‌های زاگرس (در ایران) توروس (در آناتولی شرقی ترکیه) زندگی می‌کنند. البته می‌توان بخش‌هایی از جمهوری‌های ارمنستان، آذربایجان، شمال استان خراسان و قسمت‌هایی از استان‌های گیلان و مازندران (ایران) و تعداد محدودی در افغانستان و پاکستان نام برد که جمعیت‌های مهاجرنشین اجباری کردها از چند سده پیش در آنجا زندگی می‌کنند و از جمعیت‌های اقلیت کرد سالکن اروپا و آمریکا که در چند دهه اخیر مهاجرت کرده‌اند، نیز می‌بایست نام برد. بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که موطن اصلی کردها در بخشی از خاورمیانه قرار دارد که تمدن‌های آریایی (ایرانی) - سامی (عربی) و ترکی در تلاقی با یکدیگر قرار دارند و به علاوه هر چند دین عمده کردها اسلام است، ولی مذاهب مختلف اسلامی از اهل تشیع و تسنن نیز در این نقطه با یکدیگر برخورد داشته‌اند. به نحوی که می‌توان گفت کردستان غربی و جنوبی عمدتاً شیعه نشین و کردستان شمالی و مرکزی و شرقی عمدتاً سنی نشین هستند. وضعیت کردها در ایران، در مقایسه با سایر کشورهای منطقه، عمدتاً بهتر بوده و تنها کشوری است که در منطقه خاورمیانه به طور رسمی بخشی بنام کردستان دارد، هر چند تنها حدود یک سوم از آن را منطقه کردنشین تشکیل می‌دهد. با اینکه کردها، چهارمین جمعیت بزرگ قومی منطقه خاورمیانه را تشکیل می‌دهند، اما همیشه به عنوان منشأ مناقشات و بی ثباتی منطقه محسوب شده‌اند (mag-iran.com).

مناطق کردنشین عمدتاً کوهستانی است که از شرق به وسیله دامنه‌های شرقی کوه‌های زاگرس و دریاچه ارومیه منتهی می‌شود. از این قسمت به طرف جنوب و حد فاصل همدان و سنندج امتداد می‌یابد. در طرف جنوب هم بعد از دورزدن کرمانشاه و کرکوک به موصل ختم می‌شود. از شمال به طرف ماردین، ویران‌شهر و اورفه امتداد یافته، آن‌گاه از شمال به طرف ملطیه و حوزه رود فرات می‌رود تا به کمالیه می‌رسد. در قسمت‌های شمالی کردستان محدود به کوهستانهای مرگان داغ و هارال داغ است که به طرف ارزنجان و ارزروم امتداد یافته و تا کوه‌های آرارات پیشرفته که مرز طبیعی بین ترک‌ها در شمال و کردها در جنوب به شمار می‌رود (fa.wikipedia.org).

نقشه شماره ۳: جغرافیای مذهبی اقوام در ایران

Source: anthropology.ir

تأثیر متغیر قومیت بر امنیت ملی

متغیر انسجام اجتماعی-سیاسی از جمله در گروه‌های قومی از نظر امنیت ملی حائز اهمیت است و هر چه یک دولت-ملت منسجم‌تر و یکپارچه‌تر باشد، وضعیت امنیتی آن ثبات بیشتری دارد و در مقابل، دولت، ملت نامنسجم، زمینه بالقوه مناسبی برای رفتارها و رخدادهای ضد امنیتی محسوب می‌شود. لذا در جوامع ضعیف و پاره و پاره، احتمال واگرایی و مرکزگریزی گروه‌های فرو ملی قابل ملاحظه است، قومیت در ارزیابی امنیت ملی متغیری مهم

محسوب می‌شود. برخی از عوامل چون درجه پایین انسجام و یکپارچگی اجتماعی، ساختار غیرمشارکتی و توزیع قدرت سیاسی، رفتارهای سیاسی تجزیه طلبانه، کاهش امنیت داخلی افزایش حمایت گری خارجی، رابطه مرکز و پیرامون ناهمسانی در علائق و ارزش‌های مشترک در تشدید تمایلات قومی، قومیت به مثابه متغیر امنیت ملی موثرند (www.hawzah.net). موضوع تنوع قومی با تاکید بر اکراد در متن ژئوپلتیک ایران در عین حالیکه فرصت‌های توسعه کشور را فراهم می‌سازد می‌تواند منبعی برای تهدید علیه امنیت ملی کشور قرار بگیرد. از مهمترین این منابع تهدید اقوام علیه امنیت ملی کشوری توان به شاخص‌های ذیل اشاره داشت:

الف: مرزنشینی

ملاحظات امنیتی ایران متأثر از وضعیت ژئوپلتیکی کشور بوده که این مهم در کنار مرز مشترک با ۱۵ کشور همسایه و تنوع قومی و جایگاه جغرافیایی اقوام، معادله امنیت ملی را پیچیده‌تر کرده است چرا که اسکان اقوام گوناگون و اقلیت‌های مذهبی کشور در طول مرزها بوده و هر یک از این اقوام با اکثریت قومی آن سوی مرز نیز در همسایگی به سر برده که این مهم یکی از مهمترین تهدید امنیتی از ناحیه قومیت‌ها می‌باشد. زیرا از یک سو این اسکان مرزی موجب نفوذ فرهنگی ایران و از سوی دیگر موجب دخالت بیگانگان در حوزه داخلی ایران می‌شود زیرا هم‌نواپی اقوام با اکثریت قومی آن سوی مرزها، در دراز مدت حس جدایی طلبی را در میان این اقوام تقویت خواهد نمود و دشمنان به سادگی می‌توانند با استفاده از علقه‌های قومی و نقاط مشترک فرهنگی و مذهبی اقوام دو طرف مرز، در کنار پررنگ کردن محرومیت و شرایط نابسامان اقتصادی، این اقوام را تحریک و جدایی طلبی و تجزیه طلبی را در مناطق مرزی ایران دامن بزنند و این در حالی است که هرگونه چالش و بحران بیرونی به سادگی به داخل مرزها سرایت می‌کند و امکان نظارت حاکمیت ملی را بر حوزه‌ها به شدت کاهش می‌دهد.

ب: دخالت بیگانگان

همراهی مساله تنوع و تکثر قومی و مذهبی کشور با اهداف استعماری بیگانگان می‌تواند منبعی برای تهدید علیه امنیت کشور تبدیل شود و ورود عناصر بیگانه به ساخت سیاسی کشور را با ابزار ناهمگونی اقوام و اقلیت‌های قومی و مذهبی به سهولت فراهم سازد.

ج: تراکم شکاف قومی - مذهبی و زبانی

تعارضات متنوع موجود میان گروه‌های قومی یا موازی شدن شکاف‌های قومی با شکاف‌های مذهبی و زبانی، نقش موثری در میزان ثبات یا بی ثباتی کشور دارد. این تراکم شکاف‌های قومی - مذهبی ممکن است متقاطع یا متوازی باشند و منجر به باز تولید ناامنی و تهدیدزدایی اقوام علیه امنیت ملی کشور گردند. ضمن اینکه پتانسیل تهدیدات ناشی از شکاف تراکم قومی شامل:

شکاف‌های فرهنگی، قومی، زبانی و مذهبی بر اثر روی دادهای تاریخی، ناسیونالیسم قومی، نارضایتی اقتصادی و سیاسی و ناکامی در دست یابی به منافع و مشاغل نسبت به سایر گروه‌های قومی و بی اعتنائی دولت مرکزی، دراکثر مناطق قومی نشین کشور با ترکیبی از تضادهای قومی - نژادی و زبانی و مذهبی همراه است که در صورت فعال

شدن این تضادها و تراکم شکاف‌ها طیف وسیعی از ناامنی و بی‌ثباتی ملی کشور را تهدید خواهد کرد (www.daneshju.ir).

مهم‌ترین عوامل و ریشه‌های مؤثر واگرایی اقوام (اکراد) در کشور

۱- مؤلفه‌های اقتصادی و گسترش پدیده‌هایی همچون فقر، بیکاری و محرومیت اقتصادی و ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی و نافرمانی‌های مدنی

۲- مؤلفه‌های جغرافیایی و طبیعی مبتنی بر موقعیت ژئوپلیتیکی و امتداد یافتگی قوم کرد در آن سوی مرزها و بی‌عدالتی جغرافیایی و توسعه نامتوازن و شرایط ژئوپلیتیک یا جغرافیایی ترکیب قومی هر جامعه

۳- مؤلفه‌های سیاسی امنیتی و چگونگی توزیع منابع قدرت-اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در جامعه

۴- دخالت نیروهای خارجی و تجربه تاریخی تعاملات و روابط اقوام.

۵- مؤلفه‌های اجتماعی فرهنگی و تفکرات ناسیونالیسم با توجه به محور ایدئولوژی و شیوه‌های پیگیری مطالبات اجتماعی.

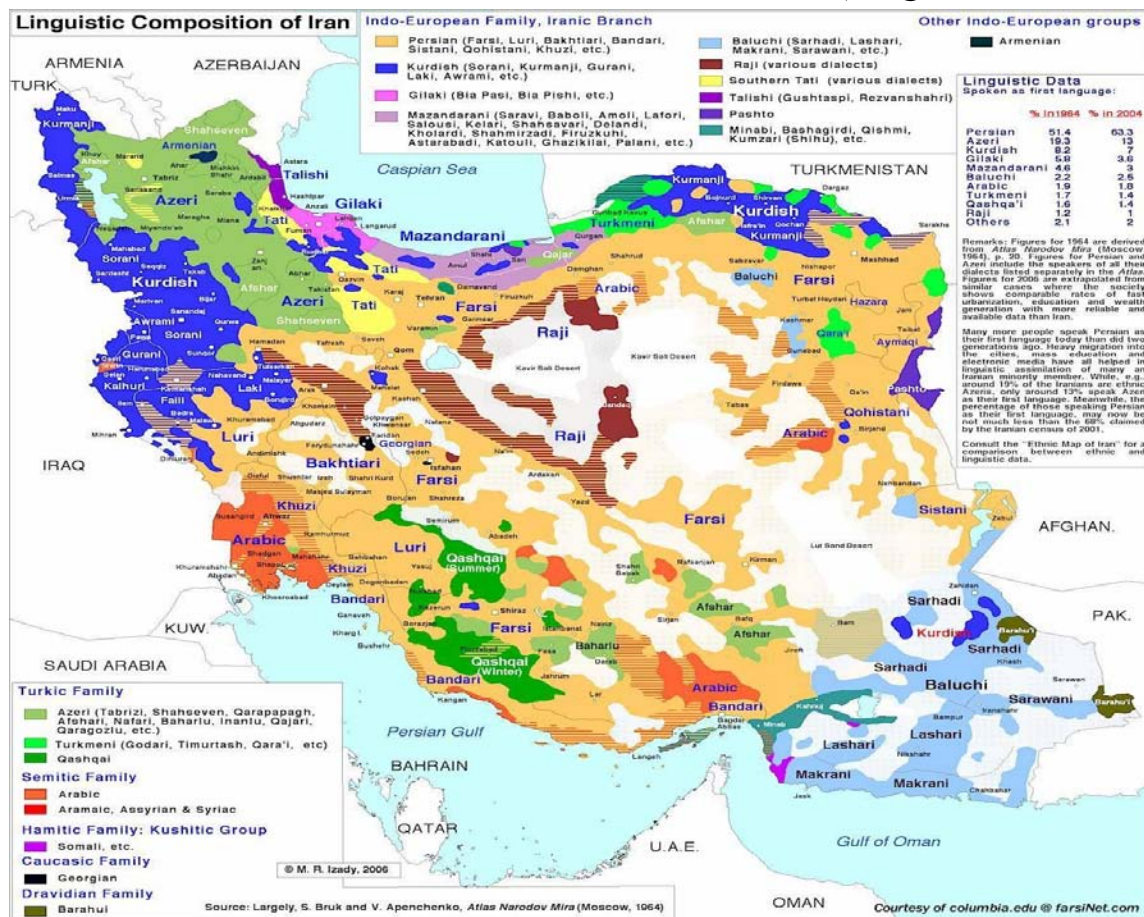
۶- اجرای قانون اساسی مانند حق مشارکت در امور سیاست، بهره‌مندی از حقوق مساوی مردم ایران از هر قوم و قبیله، برابری همگان (faslناه mutilate mudiriati entezami, 2011).

یکپارچگی ملی: فرایندها و مشکلات (قومی-مذهبی) در کشورهای خاورمیانه

یکی از متغیرهای مؤثر بر ترتیبات امنیتی خاورمیانه، گسترش نقش و نفوذ بازیگران جدید از جمله گروه‌های قومی و مذهبی است. وجود قومیت‌های متنوع از چالش‌های منطقه خاورمیانه است زیرا هر یک از اقوام سودای استقلال و ایجاد یک سرزمین مستقل را در سر می‌پروراند.

اختلافات عمیق قومی و حتی مذهبی یکی دیگر از تهدیدهای غیرنظامی است که تمامیت ارضی حتی مشروعیت رژیم‌ها را مورد تهدید قرار می‌دهد (Silveh Ahmadi, 2010: 114). مسئله اکراد و هویت خواهی آنها، مصداق بارز نقش آفرینی طیف جدیدی از بازیگرانی است که در گذشته تنها به عنوان فاکتورهای مؤثر و مرتبط با سیاست داخلی دولت‌ها شناخته می‌شدند، اما در سایه پدیده جهانی شدن مسئله اقوام و دخالت قدرت‌های بزرگ، مرزهای سیاسی میان دولت‌ها را در نوردیده و به موضوع جاری سیاست خارجی دولت‌ها بدل گردیده است (Haghpanah, 2008: 50). فرایند یکپارچه سازی به معنای ساختن یک ملت در داخل یک دولت یا ایجاد یک دولت ملی است و امروزه بدون تردید منسجم‌ترین دولت‌ها، دولت‌هایی هستند که مردم آن، آگاهی عمیقی از اشتراکات و تمایزات خود دارند. مانع بزرگ در راه یکپارچگی ملی در خاورمیانه و شمال آفریقا عدم تطابق جغرافیایی بین دولت و ملت است. غالب دولت‌های منطقه از نظر فرهنگی ناهمگون بوده و در نتیجه اغلب دارای درک ضعیفی از جامعه هستند، به این معنی که همه دولت‌های ناهمگون بالفعل تجزیه پذیر نیستند. مناسبات میان گروه‌های قومی تا حدودی به توازن عددی و قدرت سیاسی نسبی آنها بستگی دارد اما نکته قابل تأمل این است که در کشورهای پیشرفته، وجود شکاف‌های گوناگون و تنوع قومی تهدیدی ملی تلقی نشده و همدیگر را تعدیل می‌کنند و پیامد امنیتی بدنبال ندارد درحالی که جنگ قومیت‌ها و استفاده از خرده فرهنگ‌ها و اقلیت‌های موجود در کشورهای در

حال توسعه به ویژه خاورمیانه، فصل مهمی از تاریخ درگیری‌های این ملت‌ها را نشان می‌دهد و عملاً به مسأله ای امنیتی تبدیل گردیده و در بسیاری موارد تمامیت ارضی واحدهای مختلف سیاسی را تهدید می‌نماید و در این میان کشور ما نیز با توجه به تنوع اقوام از این امر مستثنی نمی‌باشد (Nasri Meshkini, 2008: 158-159).

نقشه شماره ۱: جغرافیای اقوام در ایران

Source: Centralclubs.com

تحولات خاورمیانه و منازعات قومی

بعد از یازده سپتامبر و طرح بالکانیزه شدن منطقه خاورمیانه از سوی آمریکا و اسرائیل، این طرح با قوسی از نا آرامی، بی نظمی و خشونت از لبنان آغاز و به سمت عراق، خلیج فارس، ایران و افغانستان گسترش یافت تا نقشه‌ی نو براساس نیازها و اهداف ژئوپلیتیک خود ترسیم کرده و آشوب سازی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا را نه با استفاده از نیروهای گریز از مرکزی مانند القاعده، داعش و برخی از کشورهای عربی فراهم سازند. و گروه‌های قومی و مذهبی چون اکراد، بلوچ‌ها، شیعیان عرب... را مدنظر قرار دهند. محوریت خاورمیانه به عنوان محور برنامه‌های استعمارنو جهت اجرایی کردن نقشه‌ها از سوی قدرت‌های غربی و به ویژه استراتژیست‌های آمریکایی به سبب پراکندگی اقوام نژادی و مذهبی و منازعات آنها به عنوان اصلی‌ترین متغیر می‌باشد.

فراوانی درگیری‌های قومی در منطقه هرچند که اکثر نظام‌های سیاسی منطقه به شدت سیاست سرکوب و مخفی کردن مشکلات قومی خود را دنبال کرده‌اند، اما به هر حال مشکلات از طرق مختلفی آشکار می‌گردد. هویت قومی یکی از هویت‌های است که مردم خواستار حفظ و احیای بوده و در چارچوب سیاست‌های منطقه از اهمیت بسیاری

برخوردار است. جنگ‌های قومی، فرقه‌ای طولانی در خاورمیانه و درگیری‌های محلی، منطقه‌ای و بین‌المللی باعث شده است تا این منطقه بالاترین در صد مهاجران جهان را داشته باشد. در سطح ملی وجود اقلیت‌های قومی و مذهبی از آنجایی که می‌تواند تهدیدی علیه وحدت ملی به حساب آید، توجه دولت‌ها را به سوی خود جلب می‌نماید. در کشورهایی که به علت عدم انسجام ملی آسیب‌پذیر و شکننده‌اند، دولت‌ها بیش از هر چیز بر وحدت ملی تاکید می‌ورزند. بنابراین پتانسیل بسیار گسترده‌ای برای درگیری در این منطقه وجود دارد که عدم توجه کشورها به این مقوله می‌تواند چالش برانگیز و بحران‌زا باشد (www.farhangnews.ir).

عوامل مقابله با قومیت‌گریزی اقوام و تاثیرگذاری بر امنیت ملی

پیگیری سیاسی قومی در ایران باید با هدف تقویت یکپارچگی، همبستگی وحدت و وفاق ملی یا اجتماعی در سطح کشور بوده و متضمن هدایت بخش عمده‌ای از توانایی‌ها و استعدادها برنامهریزی در مدیریت سیاسی جامعه و اتخاذ رویکردهای مناسب در حوزه فرهنگ، تبلیغات و ارتباطات... و تقویت اشتراکات و تلاش برای نزدیکی اقوام با همدیگر باشد. زیرا هرچه محورها و اصول مورد توافق جمعی افزایش یابد، امکان و احتمال هماهنگی و همدلی بیشتر خواهد بود، بنابراین:

- ۱- ایجاد برابری در فرصت‌های اساسی مانند شغل، تحصیلات و امکانات رفاهی
- ۲- تقویت عوامل تشکیل‌دهنده هویت ملی در برابر هویت‌های قومی و محلی
- ۳- هوشیاری در تفکیک تقسیمات کشوری و لحاظ قرار دادن آداب و رسوم و سنن (تفرقه زدایی)
- ۴- تاکید بر زبان فارسی (به گونه‌ای که از کاربرد دیگر زبانها و گویشها جلوگیری نشود)
- ۵- توسعه همه جانبه و ایجاد و پیگیری‌های طرح‌های عمرانی و... در مناطق قومیت‌نشین
- ۶- کاهش محرومیت‌ها در مناطق قومی
- ۷- مقابله با جریان‌های قومی واگرا و سیاست‌های مداخله‌جویانه بیگانگان و سوء استفاده از اقوام
- ۸- رفع زمینه‌های بروز تحریکات چون فقر، محرومیت و عقب ماندگی در مناطق قومیت‌نشین
- ۹- تقویت وحدت شیعه و سنی و قومیت‌ها در مناطق و حساسیت زدایی
- ۱۰- افزایش سطح آگاهی و برنامهریزی جهت تقویت وفاق اجتماعی و اتحاد ملی
- ۱۱- ایجاد امکانات لازم برای نزدیکی اقوام و فرهنگی سازی ملی نه قومی، از مهمترین عوامل مقابله با قومیت‌گریزی اقوام و تاثیرگذاری بر امنیت ملی در کشور تلقی می‌شود (www.hawzah.net).

تحلیل و نتیجه‌گیری

امنیت و ثبات بعنوان زیر ساخت برنامهریزی‌ها و اقدامات توسعه‌آمیز است که بدون تأمین آن و بدون تضمین پایداری آن، امکان یکپارچگی و انسجام ملی، جذب و بکارگیری سرمایه‌گذاری‌ها و تأمین رفاه و منافع و وحدت ملی امکان‌پذیر نیست. فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه منوط بر حصول امنیت و پایداری و ثبات نظام و حاکمیت و تأمین و تضمین حقوق اجتماعی و فردی آحاد جامعه است. در جامعه ایرانی که موزائیکی از هم‌نشینی و همزیستی اقوام گوناگون در قالب ملتی واحد و کشوری یکپارچه است توجه به اقوام و مسائل مربوط

به قومیت‌ها با توجه به تحولات گسترده سیاسی و شکنندگی و نابسامانی سیاسی کشورهای منطقه، بعنوان نقطه قوت و سرمایه ملی مهم بوده و هر تهدیدی پیرامون مساله قومیت تهدیدی برای منافع و امنیت ملی بشمار می‌رود. مسئله قومیت در ایران همانگونه که مورد توجه و نظر برنامه ریزان و مدیران کشور است مورد علاقه و توجه دشمنان داخلی و خارجی نیز بوده و هست چرا که ضعف و تحلیل هر نقطه قوتی یک نقطه ضعف و تهدیدی است که متوجه کشور می‌باشد از اینرو از دیر باز بویژه در دهه‌های اخیر عوامل خارجی بمنظور بهره جویی از علایق قومی جهت ایجاد بحران و چالش‌های داخلی در ایران برنامه‌ریزی و اقدامات زیادی را انجام داده‌اند. با توجه به حوادث سیاسی خاورمیانه و دخالت و تحریک قدرت‌ها در کشورهای منطقه در ایجاد چالش و ناامنی جهت تأمین منافع دراز مدت خود، مسئله قومیت و استفاده ابزاری از آن توسط گروه‌های افراطی و قدرت‌های سلطه جو و چالش‌های برخاسته از آن به عنوان یک جریان نا امنی قابل توجه است. در این میان، درکنار ویژگی‌های ژئوپلیتیکی کشور، رویکرد سازمان میادین به عنوان بزرگترین شبکه عرضه محصولات کشاورزی و غذایی در کشور در واگذاری غرفه‌های میادین به بخش خصوصی و عدم نظارت و تمرکز بر آنها در نحوه ی به کارگیری نیروهای مهاجر از اقوام خاص (اکراد) به جهت ارزانی و سود آوری، با توجه به گستردگی پهنه جغرافیای اثر گذار آن در ارائه خدمات غذایی روزانه و بهره مندی از آن توسط بیش از ۵۰۰ هزار شهروند (خانوار) در قالب بیش از دو میلیون نفر در تهران به عنوان پایتخت، به هیچ عنوان نباید وقوع و پیدایش احتمالی بحران‌ها در قالب تهدیدات قومی در بعد امنیتی نادیده گرفته شده و موجب غفلت واقع گردد، زیرا بررسی همه جانبه عوامل داخلی و خارجی مؤثر در گرایش‌های قومی و چالش‌های بالقوه علیه امنیت ملی، امری ضروری می‌باشد و تحریکات خارجی در بستر مطالبات و منافع از یک سو و انگیزه‌های داخلی در جهت واگرایی و خود مختاری، زمینه‌های مناسبی را برای ظهور و بروز مناقشات قومی ایجاد می‌کنند که در صورت وقوع، وجود بسترها و زمینه‌هایی همچون شرایط نامناسب کارگران قومی مانند عدم تطابق فرهنگی و اجتماعی و شخصیتی کارگران با شهروندان، تنش‌های روحی و روانی کارگران ناشی از عدم برطرف نمودن نیازهای آنها و تأثیر آن در برخورد با مشتریان، وجود فرهنگ نفع طلبی و بهره کشی از کارگران جهت سودآوری بیشتر، سخت کوشی و ساعت کار فرسایشی کارگران شاغل در میادین و بازارها، وجود اختلاف فرهنگی میان کارگران و مشتریان، عدم برخورداری از حقوق مکفی، پایین بودن سطح تحصیلات و عدم امنیت شغلی، بالا بودن توقع شهروندان و برخورد‌های نامناسب، می‌تواند برداشته ی چالش‌ها و تهدیدات بیفزاید. در سطح ملی نیز محرومیت نسبی، موقعیت جغرافیایی، عدم مشارکت در ساختار سیاسی و اقتصادی و...، مرز نشینی، حاشیه‌گرایی و دخالت کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای از منابع ناپایدار تهدید قومی به شمار می‌آیند که این منابع می‌توانند تحت تأثیر قدرت ملی و وزن ژئوپلیتیکی کشور، کاهش و یا افزایش یابد و به صورت‌های مختلف چون اغتشاش، اعتراض کارگری و مردمی، بمب گذاری، ترور در اشکال گوناگون علیه امنیت ملی بروز نماید و بر درجه‌ی آسیب‌زایی و تهدید آفرینی قومیت در امنیت ملی کشور اثر گذارد و زمینه شکاف طبقاتی را افزایش دهد.

متأسفانه اتخاذ سیاست گذاری‌های نادرست، اجرای تقسیمات سیاسی و ناحیه بندی فضای کارگردی استان‌ها بدون توجه به اشتراکات فرهنگی و زبانی و مذهبی، عدم توجه به کندی حرکت توسعه و توسعه نیافتگی برخی از مناطق علیرغم دارا بودن استعداد و زیر ساخت‌های طبیعی (آذربایجان غربی، کردستان) و گسترش دامنه‌ی کم مهری‌های

اقتصادی و سیاسی و فرهنگی و اجتماعی از سوی دولتها به برخی از مناطق مرزی باعث افزایش روند رو به تزاید نا امنی در قالب معضلاتی مانند قاچاق انواع کالا و تجارت اسلحه و مهمات خواهد شد و ادامه این روند با آگاهی از افزایش گرایش کردها به هنجاریهای آن سوی مرز به سبب فعالیت‌های گروه‌هایی چون پژاک و ایجاد حکومت خود مختار در شمال عراق موجب واگرایی نسبت به حکومت مرکزی شده و زمینه مساعدی را جهت گسترش بسترهای بحران‌های مختلف سیاسی و نظامی خواهد شد و ظهور این چالش‌ها می‌تواند نگرانی‌های امنیتی و تهدیدهای منافع ملی گسترده‌ای را با توجه به جایگاه مهم نیروهای کار اقوام (اکراد) در اماکن مختلف پایتخت خصوصاً سازمان میادین به دنبال داشته باشد. امروزه شناخت جایگاه اقوام در تثبیت یا تغییر و نیز افزایش و کاهش روند وحدت ملی در ساخت سیاسی یک کشور اهمیت یافته است و زبان قومی، اقتصاد محلی، ادیان و مذاهب مختلف و حتی خرده فرهنگ‌های قومی، فرصت مطلوبی را از حضور اقوام در تحقق وحدت ملی به نمایش می‌گذارند، اگرچه هریک از آنها می‌تواند منبعی برای تهدید علیه امنیت ملی کشور تعریف گردد. بنابراین تنوع فرهنگی، قومی و زبانی، تحولات تاریخی-سیاسی، جغرافیای سیاسی ایران، چرخه‌ای از فرصت‌ها و تهدیدها را در مقابل منافع ملی به نمایش گذاشته است و در مقابل تحولات جهانی و رقابت قدرت‌های بزرگ در حفظ و تضمین منافع ملی خود، کشورهای منطقه را به دلیل شکنندگی و تنوع قومی، با مشکلات و بحران‌های قومی روبه‌رو نموده است. بنابراین تنوع قومی و شاخص‌های بحران و پارامترهای تهدیدهای بالقوه، باعث اهمیت و الزام توجه به مسئله‌ی اقوام و جایگاه شغلی آنها خصوصاً در سازمان میادین شده است. زیرا از آنجائیکه کارگران اکراد نقش مهمی را در سازمان میادین شهرداری تهران به عنوان مهمترین متولی عرضه محصولات غذایی و کشاورزی با عرضه میانگین روزانه بیش از ۲۰۰۰ تن و ارائه خدمات به ۵۰۰ هزار نفر شهروند تهرانی، ایفا می‌کنند، لذا هر گونه بی‌توجهی به این مهم و عدم بازبینی در نحوه‌ی واگذاری غرفه‌ها، بیانگر استقبال از بحران‌های احتمالی در قالب تهدیدات قومی در بعد امنیتی می‌باشد. اگرچه در این میان باید به این نقطه‌ی کلیدی توجه داشت که تنوع قومی به تنهایی تهدید نبوده بلکه فرصتی برای حاکمیت ملی و حکومت‌ها تلقی می‌شود و این اقوام همواره از قرن‌ها پیش، عناصر اصلی بالندگی و پویایی فرهنگی و سیاسی جامعه کشور محسوب شده و در خلق، تکامل و تداوم این میراث فرهنگی و سیاسی سهیم بوده‌اند اما بدلیل تجربه موارد متعددی از ناامنی‌ها و تهدیدات قومی در مناطق مختلف کشور نباید این مهم مورد غفلت قرار گرفته و از آسیب شناسی آن به آسانی گذشت، زیرا قومیت از دیرباز در بعد امنیتی حائز اهمیت بوده و در سرفصل منافع ملی جایگاه مهمی را بازی می‌کند. لذا با توجه به جایگاه تاثیرگذار اقوام در کنارتنش پرننگ سازمان میادین در امنیت غذایی جامعه و ویژگی‌های ژئوپلیتیکی ایران و تنوع اقوام و چالش‌های سیاسی و گروه‌های معاند مانند پژاک، پیشنهادات ذیل می‌تواند به عنوان راهکارهای مطلوب شمرده شوند.

پیشنهادها

- ۱- تجدید نظر و بازبینی در ساختار تشکیلاتی سازمان در نحوه عرضه‌ی غرفه‌های میادین تره بار
- ۲- ارتقاء استراتژی حمایتی در اهداف بلند مدت به جای ارتقاء درآمد و افزایش منافع سازمانی
- ۳- تصویب قوانین جدید و بهره‌گیری از تجربه دیگرکشورها جهت ارائه خدمات
- ۴- بکارگیری نیروهای بومی و ایجاد فرصت برای تمامی نیروهای کار از اقوام مختلف مهاجر

- ۵- ارتقاء کمی و کیفی شرایط کارگران و ایجاد خوابگاه‌های موقت خانوادگی
- ۶- اولویت یابی منافع ملی با اتخاذ استراتژی همبستگی ملی و مشارکت عمومی با هدف تأمین امنیت ملی کشور
- ۷- توجه به عمران و آبادانی و توسعه منطقه و جبران عقب ماندگی جهت ارتقاء کیفی زندگی برای اقامت و جلوگیری از مهاجرت آنها به دیگر شهرها
- ۸- توسعه فرصت‌ها و امکانات اقتصادی و فراهم نمودن فرصتی برابر برای تمامی نیروهای قومی
- ۹- توزیع عادلانه ثروت ملی و جلوگیری از گسترش محرومیت و انجام محرومیت زدایی و گسترش فرهنگ توسعه در سطح اقوام و ارتقاء کیفی زندگی در شهرستان‌ها برای اقامت مردم و جلوگیری از مهاجرت آنها به شهرهای بزرگ زیرا ۵۰ درصد از علت مهاجرت علت اقتصادی می‌باشد.
- ۱۰- ارائه امکانات و تسهیلات مورد نیاز و ایجاد اشتغال در روستاها و جبران نبود مراکز دانشگاهی و کمبود مقاطع تحصیلی آموزش و پرورش که عامل حدود ۳۰ درصد مهاجرت‌ها می‌باشند.
- ۱۱- توسعه نهادهای مشارکتی و پرهیز از نگرش امنیتی نسبت به اقوام و جایگزینی راهبردهای نرم امنیتی نظیر مذاکره و گفتگو و فرصت سازی اقوام با هدف تأمین امنیت ملی کشور
- ۱۲- تشکیل مناطق آزاد تجاری و ایجاد بازارچه‌های متعدد مرزی در مناطق مرزی از جمله در آذربایجان غربی و کردستان جهت رونق اقتصادی، اشتغال زایی، از بین بردن قاچاق و برقراری امنیت
- ۱۳- افزایش نقش حضور حاکمیت و دولت در این مناطق جهت افزایش انگیزه‌های همدلی، همبستگی و اتحاد ملی و جلوگیری از واگرایی و نفوذ گروه‌ها و کشورهای معاند
- ۱۴- حمایت‌های مالی از اقشار مردم خصوصاً جوانان از طریق ارائه وام‌های قرض الحسنه دراز مدت و سودهای کم در این مناطق به عنوان بسته‌های حمایتی جهت تشویق اقامت و جلوگیری از مهاجرت

References:

- 1-Ayubi Hojjatallah (1998). Shekafhaye ghomi va khoshunat 'faslnameh motaleate rahbordi 'pish shomare avval '17
- 2-Asariannejad 'hossein 2004 Amniyat va ghomiyat dar iran 'mahnameh daneshgahe ali defae melli ' shomareh 48-49
- 3-Amir human Allahyari (2008). Sahme saze man mayadin va miveh va tarehbar sharhdari Tehran dar arze ye mahsoulate Poroteini
- 4-Ahmad Pur, Ahmad va digaran 2011 'barresi naghsh keyfiyat muhite sokunati dar mohajerathay darun shahri 'pajoheshhay Goghrafy ensani 'shomareh 75 '17
- 5-Bahrami'roholla (1998). Siasat ghomi Pahlavi avval dar ghebale ghome lor 'faslname motaleate rahbordi 'pish shomare avval '72
- 6-Banihshemi'mir ghasem (2002). Cheshm andaze ati Nationalism ghomi dar Azerbaijan iran ' faslnameh motaleate rahbordi 'shomare 16 '82
- 7-daftar tarh va barresihay Strategic (2001). Nahamgoni ghomi va amniyat melli 'tehran 'entesharate barresihay Strategic'31
- 8-faslnameh motaleate modiri ate entezami 2011 'sale sheshom'shumare dovvom
- 9-Haghpanah 'jafar'(2008). Kordha va siasat khareji jomhoriye eslami iran 'tehran 'antesharate moassesye fahangi mutaleate va tahghihat beynolmelali abrar moaser 'tahlile fazai bohran ghomiyatha dar khavarmiane (motalea moredi 'kordhay iran) '5
- 10-Hosseinzadeh fahime (2001) Grouhhye ghomi iran'tehran'faslnameh motaleate melli
- 11-hafeznia 'mohammad reza (2002). Goghrafiyay siasi iran'j1 'Tehran:samt'146-180

- 12-Irannezhad, parizi Mahdi, azizkhani, farshid, (2008). Barresi sathe rezayat moshtarian sazeman mayadin va miveh va tarehbar sharhdari Tehran, pazhohesh nomeh mudiriyat va barnameh rizi shahri
- 13-Mukherjee shekar (2011). Muhajerat va tabahi shahri, tarjome: farhang ershad va Abdollah Salarvand, entesharate jameashenasan
- 14-Mushfegh Mahmoud va Ali Yar Ahmadi, 2007 muhajerat karegari, eshteghal dar bazar gheyre rasmi va asib paziri nashi az an, majaleh anjumane jamiyat shenasi
- 15-Nasri Meshkini, ghadir (1999). Jamiyat va amniyat, emkanat va mavane peydayesh dolate kordi dar khavarmiane, faslname pazhoheshkadeh motaleate rahbordi shomare panjom va sheshom, 158-159
- 16-Portable sazeman mayadin va miveh va tarehbar shahrdari Tehran, 2015
- 17-Silve ahmadi jamal (2010) faslname elmi pazhoheshi Goghrafi ensani, sale dovom, shomare dovom, bahar 114
- 18-www.daneshju.ir/forum/fl1103/t124359.htm
- 19-<http://www.farhangnews.ir/content/125461>
- 20-<https://fa.wikipedia.org/wiki/>
- 21-<http://fararu.com/fa/news/11441>
- 22-<http://www.hawzah.net/fa/Magazine/View>
- 23- <http://www.khabaronline.ir/detail/428984/society/urban>
- 24-<http://mag-iran.com>
- 25-<http://sobheqazvin.ir/news/147035-newscontent>
- 26-<http://www.tebyan-zn.ir/News-Article/society/>